

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA TABIIY FANLARNI O'QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INTERFAOL TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYAT

Dehqonboyev Muhammad To'liqin o'g'li

Abdulla Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti, tayanch doktorant

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlarni o'qitish jarayonida interfaol texnologiyalarning o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Ta'limning samaradorligini oshirish, o'quvchilarda mustaqil fikrlash, kuzatish va tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar, shuningdek, o'qituvchining kasbiy kompetentligini rivojlantirish omillari yoritiladi.

Kalit so'zlar: Tabiiy fanlar, interfaol texnologiyalar, boshlang'ich ta'lim, o'qituvchi kompetentligi, pedagogik innovatsiyalar.

ЗНАЧЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ЕСТЕСТВЕННЫХ НАУК В НАЧАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Дехканбаев Мухаммад Тулкин углы

Национальный институт
педагогического мастерства им.
Абдуллы Авлани, докторант

Аннотация: В данной статье анализируется роль и значение интерактивных технологий в процессе преподавания естественных наук в начальном образовании. Освещаются современные педагогические подходы, направленные на повышение эффективности обучения, формирование у учащихся навыков самостоятельного мышления, наблюдения и анализа, а также факторы развития профессиональной компетентности учителя.

Ключевые слова: естественные науки, интерактивные технологии, начальное образование, профессиональная компетентность учителя, педагогические инновации.

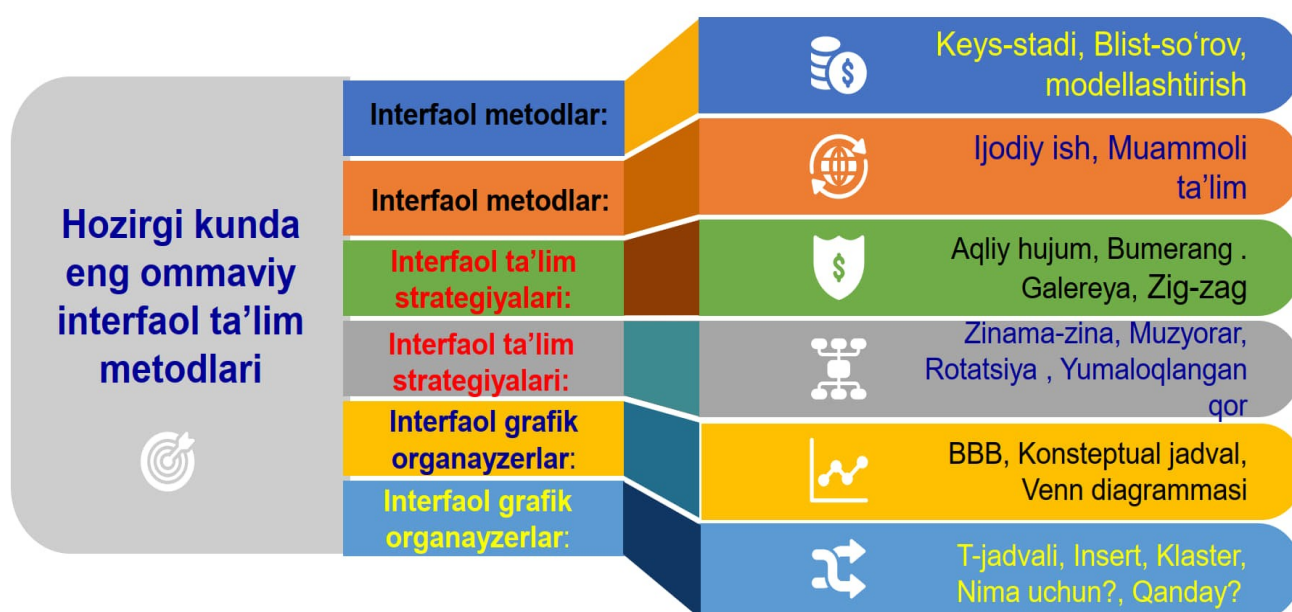
THE IMPORTANCE OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF TEACHING NATURAL SCIENCES IN PRIMARY EDUCATION

Abstract: This article analyzes the role and importance of interactive technologies in teaching natural sciences at the primary education level. It highlights modern pedagogical approaches aimed at increasing the effectiveness of education, developing students' independent thinking, observation, and analytical skills, as well as factors contributing to the development of teachers' professional competence.

Keywords: natural sciences, interactive technologies, primary education, teacher competence, pedagogical innovations.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida sodir bo'layotgan islohotlar o'qituvchidan yangicha fikrlashni, o'quvchilarda mustaqil bilim olish ko'nikmasini shakllantirishni talab qilmoqda. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunida ta'lim jarayonini ilg'or pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish zarurligi alohida ta'kidlanadi. Bu esa boshlang'ich sinf o'qituvchisidan zamonaviy metodlarni egallash va ularni dars jarayonida samarali qo'llashni talab etadi.

Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlarni o'qitishda quyidagi interfaol metodlar samarali hisoblanadi: 1-rasm.

1-rasm. Interfaol metodlar

Ushbu usullar o'quvchilarni faol ishtirokchi sifatida o'quv jarayoniga jalb etadi, ularning **bilishga bo'lgan tabiiy ehtiyojini** kuchaytiradi. O'qitish va o'rganish jarayonining asosiy jihatlaridan biri — bu so'rovga asoslangan ta'lim (IBL) yordamida o'quvchilarni ilmiy fikrlashga va olimlarga xos tarzda faoliyat yuritishga yo'naltirishdir. Loyihaga asoslangan ta'lim (PBL) . Loyihaga asoslangan ta'lim o'qituvchilarga talabalarga va so'rovlarga asoslangan o'quv dasturlari loyihalarini ishlab chiqish va amalga oshirish imkoniyatini beradi. PBL bilan shug'ullanish orqali o'qituvchilar guruh ishini osonlashtirish, fanlararo tarkibni birlashtirish va talabalarning o'rganishini yaxlit tarzda baholash kabi muhim ko'nikmalarni rivojlantirishlari mumkin. Ushbu amaliy yondashuv nafaqat o'qitish mahoratini oshiradi, balki o'quvchilarning faolligini va motivatsiyasini ham oshiradi.

 Loyihaning maqsadi. Misol: “Bizning tabiatimiz — bizning boyligimiz” loyihasi. Mavzu: “O'simliklarning ahamiyati va ularni asrash”

O'quvchilarda o'simliklarning hayotdagi o'rni, ekologik muvozanatni saqlashdagi ahamiyati haqida tushuncha berish; ularni asrashga nisbatan mas'uliyatli munosabatni shakllantirish.

Loyihaning vazifalari

1. O'quvchilar o'z yashash joyida o'simlik turlarini o'rganadilar.
2. O'simliklarning inson hayotidagi ahamiyati haqida ma'lumot to'playdilar.
3. Guruh bo'lib “Tabiatni asraylik” shiori ostida **mini-plakat** yoki **prezentatsiya** tayyorlaydilar.
4. Har bir guruh o'z loyihasini sinfda taqdim etadi.

O'qituvchi faoliyati

- O'quvchilarga loyiha topshirig'ini tushuntiradi;
- Guruhlar tuzadi va ularning ishini yo'naltiradi;
- Axborot manbalarini tanlashda ko'maklashadi (kitob, internet, kuzatuv, ota-onalar fikri);
- Jarayonni baholash mezonlarini ishlab chiqadi (ijodkorlik, jamoaviylik, taqdimot sifati).

O'quvchilar faoliyati

- Guruhga bo‘linib, mas’uliyatlarni taqsimlaydilar (masalan, tadqiqotchi, yozuvchi, rasm chizuvchi, taqdimotchi).
- Atrofdagi o‘simliklarni kuzatadilar, suratga oladilar, ularning foydasi haqida ma’lumot yig‘adilar.
- Topilgan ma’lumotlar asosida plakat yoki prezentatsiya tayyorlaydilar.
- Loyihani sinf oldida taqdim etadilar.

Fanlararo integratsiya.

- **Tabiatshunoslik:** O‘simlik turlari, ularning foydasi.
- **Ona tili:** Matn tuzish, yozma va og‘zaki nutqni rivojlantirish.
- **Tasviriy san’at:** Rasmlar va plakatlar yaratish.
- **Informatika:** Slayd tayyorlash, internetdan ma’lumot izlash.

Baholash mezonlari.

Baholash mezonlari	Tavsif
Bilim	O‘simliklar haqidagi ilmiy tushunchalarni to‘g‘ri ifodalash
Jamoaviylik	Guruhdagi hamkorlik, o‘zaro yordam
Ijodkorlik	Plakat yoki taqdimotning badiiy ifodasi
Taqdimot	O‘z fikrini erkin, ishonch bilan bayon etish
Xulosa	Tabiatni asrashga nisbatan shaxsiy munosabat bildirish

Kutilayotgan natijalar.

- O‘quvchilar tabiiy fanlarga nisbatan qiziqishini oshiradi;
- Tabiatni asrash mas’uliyati shakllanadi;
- Mustaqil izlanish va jamoada ishlash ko‘nikmalari rivojlanadi;
- Axborotni tanlash, tahlil qilish va taqdim etish malakasi kuchayadi.

Qo‘shimcha loyihalar uchun mavzular.

1. “Suv — hayot manbai”
2. “Atrof-muhitni toza saqlaymiz”
3. “Hayvonlarni asraylik”
4. “Bizning bog‘imiz”
5. “Qayta ishlash – ekologiyani saqlash yo‘li”

Xulosa. Boshlang‘ich ta’lim bosqichida tabiiy fanlarni o‘qitish nafaqat bilim berish jarayoni, balki o‘quvchilarda atrof-muhitni anglash, tabiatni sevish, uni asrash

va ilmiy fikrlashni shakllantirish jarayonidir. Shu nuqtai nazardan, darslarda interfaol texnologiyalarni qo'llash o'qitish jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Interfaol texnologiyalar o'quvchini o'quv jarayonining markaziga qo'yadi, uni faol ishtirokchiga aylantiradi, shuningdek, o'qituvchining pedagogik mahoratini yangi bosqichga olib chiqadi. Interfaol yondashuvlar o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tahlil qilish, kuzatish, izlanish, o'z fikrini asoslab berish kabi zaruriy kompetensiyalarni shakllantiradi. Ayniqsa tabiiy fanlar — inson va tabiat o'rtasidagi o'zaro aloqani o'rganadigan fandır. Bu fanda interfaol metodlardan, masalan, “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Venn diagrammasi”, “Insert”, “Keys-stadi”, “Zakovat o'yini” kabi usullardan foydalanish orqali o'quvchilar mavzuni faqat eslab qolmay, balki uni hayotiy vaziyatlar bilan bog'lab tushunish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Interfaol texnologiyalar o'quv jarayonini qiziqarli, ijodiy va o'zaro hamkorlik asosida tashkil etishga yordam beradi. Natijada darslarda o'quvchi va o'qituvchi o'rtasida samimiy muloqot, faol fikr almashuv, jamoada ishlash madaniyati shakllanadi. Bu esa o'quvchining o'z fikrini erkin ifoda etishi, o'z kuchiga ishonchi ortishiga va o'zlashtirish darajasining yaxshilanishiga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. G'ulomova, T. (2019). Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlar o'qituvchilari kompetentligini rivojlantirish. Toshkent: TDPU Ilmiy jurnali.
2. Saidmamatova, X. (2020). Pedagogik kompetentlik va uni rivojlantirish yo'llari. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.
3. Tursunov, A. (2020). Axborot texnologiyalari va interaktiv metodlar orqali o'qitish samaradorligini oshirish. Ta'lim va taraqqiyot jurnali, 3-son.
4. Xodjayeva, N. (2021). INSERT metodining boshlang'ich ta'limdagi o'rni va samaradorligi. Toshkent: TDPU magistrlik dissertatsiyasi.
5. Mamatqulov, A. (2022). Amaliy tajriba asosida tabiiy fanlar darslarida interfaollikni kuchaytirish. Yangi O'zbekiston pedagogika jurnali, 1(2), 48–52.